

Pénzügyi pillérek

Már csak egy-két év kérdése, hogy a Bazel II nevű intézkedéscsomag valóban a mindennapok részévé váljon. A három pillérré épülő direktíva mind jogi, mind pénzügyi, mind informatikai szempontból jelentős változásokhoz hoz a bankok és más pénzintézetek életében

[írta: Trautmann Balázs-Vass Enikő]

Az Európa Tanács 2004. december hetedikén, az ECOFIN ülésén fogadta el a holland elnökség által beterjesztett direktíva tervezetét, amely a hitelintézetek és a befektetési vállalkozások új tőkemegfeleltési előírásait tartalmazta. A bevezetés időpontját tekintve – mint oly sok EU-s szabályozási döntésnél –, itt is a fokozatosság elve érvényesült: 2007 elejétől vezethetők be a hitelkockázat tőkekövetelményének meghatározását célzó standard és alap IRB módszerek (illetve a működési kockázat esetében az alapvető mutató és a standard módszerek), 2008 januárjától pedig a fejlett módszerek is (fejlett IRB és a fejlett mérési módszer) használhatók.

Az egyes pénzintézetek, intézmények választhatnak, hogy az új szabályok melletti standard és az alap IRB módszerekre 2007-től vagy 2008-tól térnek át. Ennek megfelelően a jelenlegi, Bazel I szerinti tőkekövetelmény-számítás 2008. január elsejéig alkalmazható, de az átmeneti évben a Bazel I és Bazel II szerinti módszerek együttesen is működtethetők.

Alappillérek

A három alappillért is pontosan meghatározták. A pénzintézeteknek a szabályozás bevezetése után hármas követelményrendszernek kell megfelelniük: a minimum tőkekövetelményeknek, a felügyeleti felülvizsgálati folyamatok követelményének és a nyilvánosságra hozatali köve-

telményeknek. A három pillér más-más területet érint: az első a banki hitelműködési kockázatokat, a második a felügyeleti szabályozást, míg a harmadik a bank és az ügyfelek közötti kapcsolatot szabályozza. A bázeli egyezmény sajátossága, hogy az egyes pénzintézetek mind a hitelkockázathoz, mind a működési kockázathoz tartozó tőkekövetelmény-számítás esetében három-három lehetséges módszer közül választhatnak.

Informatikai fejlesztések kellenek

A direktíva végrehajtása nemcsak a bankok, pénzintézetek üzletágait, üzleti folyamatait, hanem az informatikai rendszereit is alapvetően érinti. A kockázatelemzéshez ugyanis adat kell: sok adat, megfelelő formában.

Az informatikai fejlesztések részben már megtörténtek: a PSZÁF 2005-ös felmérése szerint már vannak olyan intézmények, amelyeknek az adattárházon túl most is vannak olyan alkalmazásai, amelyek megfelelnek az új tőkemegfeleltési előírásoknak, akár több kockázati szegmensben is.

A magyarországi bankoknál – de több nyugati banknál is – a Bazel II-re való felkészülés üteme jóval lassabb a vártnál, mivel sok közülük addig halogatta a bevezetést, ameddig csak lehet, illetve titokban a halasztásban reménykednek; ez azonban rontja a bankok versenyképességét.

A felkészülés persze nem megy egyik napról a másikra, és ebben nagy hangsúlyt kapnak az informatikai fejlesztések. Az egyes bankok IT-részlegeinek feladatai közé tartozik a meglévő kockázatkezelő rendszer módosítása és továbbfejlesztése, s ez egyben akár új modulok vagy teljes alkalmazáscsomagok implementálása is lehet. A jelentésekhez, kockázatkezeléshez azonban megfelelő minőségű adat is szükséges, így a konzisztens és „tisztá” adatok előállítására még fontosabbá válik.

Szükség lehet még egy „mini Bazel-audit” végrehajtására is, hogy a meglévő rendszerek teljesítménye, méretezhetősége és rendelkezésre állása megfelel-e a szigorú EU-s követelményrendszernek.

Személyre szabott kötelesség

A Bazel II előírásrendszere azokat a praktikus dolgokat foglalja össze, amelyeket amerikai és európai bankok működésük során tapasztaltak, majd a kialakult újfajta kockázatkezelési, kockázatelemzési gyakorlatot az EU pénzügyi hatóságai a Bazel II irányelvekben integrálták, és kötelezővé tették az EU területén működő összes bank számára.

A Bazel I előírásai óta sokat fejlődött a kockázatelemzés; a bankok a statisztikai elemzés újfajta elméleti és gyakorlati módszereit próbálták ki – nyilatkozta a *Computerworldnek* Lippert Krisztián, az SPSS Hungary ügyvezető igazgatója. A szakembert arról kérdeztük, hogy a statisztikai eszközöknek milyen alkalmazási területeik vannak a Bazel II megoldásokban, és ezek hogyan kapcsolódhatnak a meglévő rendszerekhez. A szakértői becsléseken és hagyományos statisztikai eljárásokon (korrelációs és többváltozós regressziós eljárások) alapuló minősítési gyakorlatot kezdik felváltani a szegmentálás alapú, mesterséges intelligencia algoritmusokat alkalmazó komplex minősítő modellek. Az AI algoritmusokat tartalmazó adatbányászati eszközök alkalmazásának számos előnye van: ezeknek az algoritmusoknak a működése az emberi agyéhoz hasonlít, vagyis minden múltbeli tapasztalatot figyelembe vevő rendkívül komplex döntési mechanizmus alapján ítélnék meg egy-egy helyzetet. Például: lényeges megkülönböztetni egymástól egy olyan ügyfelet, aki rendszeresen késik a befizetéseivel, de stabilan törleszt, attól, aki mindig pontosan fizet, de akár egy nap késedelem is már a nemfizetés előjelezője. Hasonló kihívás a lakosságiként viselkedő üzleti, és az üzletiként viselkedő lakossági számlák besorolása. A gyakorlati tapasztalatok alapján minél szélesebb ügyfélkörrel és mi-

nél több ügyfél-információval rendelkezik egy pénzintézet, annál valószínűbb, hogy nem a jól hangzó és könnyen kezelhető 5-7, hanem több tíz, akár százas nagyságrendű homogén szegmens alkotja ügyfélkörét. Minél homogénebb egy szegmens, annál pontosabban leírhatók a csoport alkotóelemeinek jellemzői, és annál pontosabban előre jelezhető azok viselkedése. Ezenkívül egy minél tisztább és beszédesebb profil (például „fészekrakó”) a kiinduló feltétele a megkülönböztetett ügyfélkezelés, keresztértékesítés vagy termékfejlesztés megvalósításának. Ilyen számú szegmens hatékony kezelése viszont csak megfelelő informatikai támogatással végezhető, így a szegmensek információvesztés nélkül, hatékonyan csoportosíthatók az aktuális üzleti céloknak megfelelően: hitelképesség, kockázat, behajtás vagy keresztértékesítési potenciál szempontjából.